

Een vergeten gents arbeidersleider uit de vorige eeuw, Jan Seranne

door

DAISY DEVREESE

Het is voldoende bekend in welke omstandigheden te Gent de eerste fabrieksarbeidersverenigingen tot stand kwamen. Dit hield verband met de actie der katoenfabrikanten die poogden hun arbeiders mee te slepen in hun verzet tegen het invoeren van de vrijhandel. Deze poging, die vooral beoogde de engelse concurrentie te weren, mislukte, maar het bijeenbrengen van de arbeiders voor die actie had een ander gevolg: het tot stand komen van arbeidersverenigingen in de gentse tekstielnijverheid ¹.

I. De „Broederlijke Wevers” sedert de stichting (1857)

De eerste vereniging was die der wevers: hun reglement werd ondertekend op 4 maart 1857 ². Voorzitter was Jan De Ridder. De spinners volgden een maand later.

Het doel van de „Broederlijke Wevers” was, volgens het reglement althans, „vertroosting, steun en welvaart onder hare medebroeders” te verspreiden ³; de maatschappij was aldus naar vorm en inhoud volledig in overeenstemming met de wet. Herhaaldelijk wordt verzekerd, dat alleen wettelijke middelen zullen gebruikt worden om verbetering in de toestand van de arbeiders te brengen. Nauwelijks echter zijn beide maatschappijen gesticht, of wij zien de katoenarbeiders tot staking overgaan, en staking, evenals elke andere vorm van samenspanning, was verboden wegens de artikels 414-415-416 van het strafwetboek.

Hebben de arbeidersverenigingen daarin de hand gehad? Het valt moeilijk om zeggen. Een passage in „Een vriend der Waarheid”, een anoniem werk dat zeker niet vóór midden 1869 is opgesteld ⁴ en een relaas van de gebeurtenissen is, waarschijnlijk door beide voorzitters van de verenigingen, Jan De Ridder en, voor de spinners, Francies „Kapneus”. Bilén, geeft ons in dit opzicht wellicht enige zekerheid: de spinners gingen zeer voorzichtig te werk, doch wat de weversvereniging betrof: „zij kende niet al de hinderpalen en vervolgingen waarmede zij omringd was, en begon met drij en vier fabrieken ineens stil te leggen; zelfs was de maatschappij niet meer in staat haar leden te ondersteunen” ⁵. Dit is het enige bewijs, dat voor-

(1) *Een Vriend der Waarheid*, pp. 5-7; *Avanti, Een Terugblik. Bijdrage tot de geschiedenis der Gentsche Arbeidersbeweging*, herziene en aangevulde uitgave, met bijvoeging van de toestanden tot 1931. Tweede druk, I, pp. 149-154.

(2) *Avanti, o.c.*, I, pp. 155-157.

(3) Artikel 16 van het reglement.

(4) *Een Vriend der Waarheid*, p. 80, vermeldt het vertrek van Seranne. Dit greep inderdaad plaats rond mei 1869.

(5) *Een Vriend der Waarheid*, p. 15.

lopig voorhanden is van een directe relatie tussen de weversmaatschappij en de stakingen. De gevolgen bleven niet uit: het gerecht bemoeide zich natuurlijk met de zaak, en eind 1857 werden de eerste veroordelingen uitgesproken. Zij zouden de eerste zijn van een lange, zeer lange reeks.

De beide verenigingen bleven actief, en boekten werkelijk enig resultaat. Zij vonden steun bij de democratische en Vlaamsgezinde verenigingen van de hoofdstad, vooral door toedoen van Emile Moyson, Gentenaar van burgerlijke afkomst⁶.

De organisatie werd verder doorgedreven: zo ontstaat in februari 1860 een federatie van Gents arbeidersverenigingen, een „Werkersbond”⁷, met een eigen orgaan, „Het Werkverbond”⁸. Toen echter had de weversvereniging reeds te kampen met kritiek op haar werking: een eerste uiting daarvan is een scheuring binnen de bibliotheek, welke zij had opgericht. De oppositie bleef nog lid van de „Broederlijke Wevers”, doch richtte zijn eigen „Leesgezelschap der Wevers” op. Ziel van de oppositie was Karel De Boos⁹.

Een ander bewijs van innerlijke zwakte is, dat wanneer in april 1861 er bij Parmentier-Van Hoegaerden gestaakt wordt, deze staking de voorzitter compleet uit de hand loopt. Zoals we zullen zien, is het naar aanleiding van deze staking dat voor het eerst de naam Jan Seranne vermeld wordt.

De totale ineenstorting van de vereniging was dreigende. Ze werd voorlopig tegengehouden door de katoencrisis¹⁰, welke eind 1861 reeds haar invloed te Gent laat gelden. Wanneer echter in 1865 de grootste moeilijkheden voorbij zijn, zal op 1 november Karel De Boos een scheuring verwekken in de „Broederlijke Wevers”, en zijn eigen vereniging „Vooruit”, oprichten. Of Seranne één van de wevers is, welke met De Boos meetrekken in „Vooruit” en nadien naar de moedermaatschappij terugkeren, zoals „Een Vriend der Waarheid” niet zonder trots laat opmerken, of hij de „Broederlijke Wevers” trouw blijft, hebben wij niet kunnen uitmaken¹¹. Zeker is het, dat wanneer op 6 september 1868¹² het nieuw reglement van de „Broederlijke Wevers” opgesteld wordt, Seranne het ondertekent als voorzitter. Dit nieuwe reglement was zeer vooruitstrevend in vergelijking met het voorgaande. Hoe valt dit te verklaren? Er zij eerst gezegd dat de wetten op de samspanning afgeschaft waren sedert 1867, en dat bijgevolg de vereniging zich nu kon veroorloven, haar doelstellingen duidelijk naar

(6) Over Moyson zie: Avanti, *o.c.*, I, pp. 171-178; Avanti, *Emiel Moyson beredacht*, Gent 1922; *Een Vriend der Waarheid*, passim.

(7) Avanti, *o.c.*, I, pp. 196-255.

(8) Voordeckers E., *Bijdrage tot de geschiedenis van de Gentse pers*. *Repertorium* (1667-1914) I.C.H.G.; *Bijdragen* 35, 1964. Nr. 521, pp. 564-566.

(9) Over De Boos: Dhondt J., *Un militant gantois de la Première Internationale*, extrait des *Contributions à l'Histoire économique et sociale*, tome II, 1963. Publication du Centre d'Histoire économique et sociale de l'Institut de Sociologie (Fondé par Ernest Solvay) 1963. Cfr. infra.

(10) Galle H., *La „Famine du coton” 1861-1865. Effets de la guerre de Sécession sur l'industrie cotonnière gantoise*. U.L.B. Institut de Sociologie (Fondé par Ernest Solvay); Centre d'Histoire économique et sociale. 1967.

(11) *Een Vriend der Waarheid*, p. 76.

(12) Avanti, *o.c.*, I, p. 255.

voren te brengen, zonder zich hierdoor in de hachelijke positie van de vorige jaren te bevinden.

Een andere eventuele verklaring zou te vinden zijn in de steeds weer oploaiende twist tussen de „Broederlijke Wevers” en „Vooruit”.

Laatstgenoemde verenigde immers de vooruitstrevende oppositie bij eerstgenoemde; de „Broederlijke Wevers” kunnen zich verplicht gezien hebben, om te kunnen mededingen met „Vooruit”, hun reglement te moderniseren. Daar wij niet over het reglement van „Vooruit” beschikken, is het niet mogelijk, een vergelijking te maken tussen de verschillende reglementen; in ieder geval blijft dit slechts een hypothese.

Ook kunnen wij geneigd zijn, in het nieuwe reglement de invloed van de Internationale te zien, daar Seranne toen reeds in betrekking was met deze vereniging. In dit geval ontbreekt eveneens elk materiëel bewijs.

II. *Jan Seranne volgt Jan De Ridder als voorzitter van de „Broederlijke Wevers” op.*

A. Wie is Jan Seranne?

In tegenstelling met wat zijn familienaam laat vermoeden, is hij, evenals zijn vader, geboren te Gent, en wel op 3 mei 1842. Zijn vader was katoendrukker, geboren te Gent op 16 november 1800; zijn moeder was eveneens een Gentse: haar naam was Lagaet Theresia, en zij werd geboren op 27 november 1798. Volgens de burgerlijke stand bewoonde hij het adres Sasschepoortstraat 27 van 1855 tot 1863¹³, zijn ouderlijk huis.

Wanneer er staking uitbreekt bij Parmentier-Van Hoegaerden, in april 1861, geraakt Seranne bij de rellen betrokken; hij is één van de wevers, welke ongeveer een maand na de gebeurtenissen, nl. op 12 mei 1861, nog in de gevangenis verblijven. Bij de gerechtelijke vervolgingen, welke de gewone nasleep zijn van alle arbeidersacties uit die tijd, wordt hij op 10 augustus 1861 veroordeeld tot 6 weken of maanden gevangenisstraf. De bronnen zijn het hier niet eens; de burgerlijke stand van Gent vermeldt 6 weken, de politie daarentegen 6 maanden¹⁴. Hij werd in ieder geval veroordeeld uit hoofde van weerspannigheid tegenover de politie, en wegens samenspanning (... pour coalition et rebellion envers la police), waar De Ridder in 1857 slechts wegens samenspanning werd vervolgd.

Behalve enkele regels op het einde van „Een vriend der Waarheid” beschikken wij voor Seranne over geen literaire bronnen. Wij zijn dus in hoofdzaak aangewezen op gegevens uit het politiearchief en uit de administratie. Seranne schijnt geen blijvende invloed te hebben uitgeoefend op zijn tijdgenoten, zoals dat het geval was met Karel De Boos; Verbauwen bv. vermeldt hem nergens; beide mannen moeten mekaar nochtans hebben gekend: beiden waren wevers en beiden waren actief betrokken bij de arbeidersbeweging van die dagen, zij het dat Seranne tot de „Broederlijke

(13) S.A.G., MA ; R7U.

(14) De politie vermeldt steeds 6 maanden in haar inlichtingen over Seranne; volgens de normen van die tijd, lijkt 6 weken een te lichte straf voor dergelijke beschuldiging.

Wevers" behoorde en Verbauwen tot „Vooruit"; het zou voor deze laatste eerder een reden hebben uitgemaakt, hem te vernoemen indien hij van enig belang ware geweest.

Avanti vermeldt Seranne 3 maal zonder enig commentaar; een eerste maal bij de besprekingen van het nieuwe reglement van de „Broederlijke Wevers", dus in september 1868¹⁵; een tweede maal naar aanleiding van één van de enkele keren dat De Boos en Seranne mekaar niet tegenwerken (cfr. infra)¹⁶; een derde keer ter gelegenheid van een oproep, gedateerd van 20 december 1868, tot oprichting van een gedenkteken op het graf van Emile Moyson, die op 1 december van hetzelfde jaar te Hautpré bij Luik overleden was. Hij maakt deel uit van een gemengd comiteit Vlaamse Bewegers-arbeiders als één van de twee ondervoorzitters¹⁷.

Als Seranne, 19 à 20 jaar oud, de gevangenis verlaat, komt hij terecht in een stad, wier bron van rijkdom en van activiteit, de katoenindustrie, totaal lamgeslagen is door de gevolgen van de Secessieoorlog. Het is onmogelijk werk te vinden in de katoennijverheid; Seranne schijnt de voorkeur te geven aan uitwijking. Hij begint een eerder zwerfend bestaan te leiden: hij vertrekt naar Roubaix, naar Ruysbroek,...

In de registers van de politie, bijgehouden gedurende de katoenkrisis, om na te gaan welke arbeiders de stad verlieten of ingeschakeld werden in de openbare werken, door de stad ter plaatse uitgevoerd, vinden wij in het tweede van de vier registers, onder het nummer 474: Seranne Jean, ouvrier de fabrique, rue de la porte au Sas 27; date du départ: 12 septembre 1862; destination: Roubaix¹⁸.

Volgens de burgerlijke stand zou hij Gent verlaten met bestemming Ruysbroek op 26 februari 1864, om er op 7 april 1864 weer ingeschreven te worden, op een ander adres, en komende van Ruysbroek.

Enige stabilisatie mogen wij veronderstellen in 1864: hij huwt te Gent Coleta Vercampe¹⁹. Zij gaan wonen op het adres Sint-Lievensstraat 110, te Gent.

Dit feit is misschien veel belangrijker dan men op het eerste gezicht zou denken. Ja misschien is het beslissend geweest in de opgang van Seranne's militantenloopbaan: in diezelfde Sint-Lievensstraat, immers meer bepaald op nummer 31a, woonde niemand minder dan De Ridder, de eerste leider van de Gentse wevers, en die op dat ogenblik nog steeds voorzitter was van de „Broederlijke Wevers". De twee leerden mekaar ongetwijfeld kennen, immers het is overduidelijk dat De Ridder de beschermer werd van Seranne en dat hij zelfs de factor is die de snelle opkomst van Seranne verklaart.

(15) Avanti, *o.c.*, I, p. 255.

(16) Avanti, *o.c.*, I, p. 256.

(17) Avanti, *o.c.*, I, p. 291.

(18) In hetzelfde register komt nog een Seranne Jean, ouvrier de fabrique, rue de la Cave 5, voor. Deze was gehuwd, vader van een kind en 26 jaar oud ten tijde van de katoenkrisis; het gaat hier om een homoniem.

(19) Op 27 juli 1864 huwt hij te Gent Vercampe Coleta, geboren te Gent op 19 september 1837, dochter van Joannes Baptista en van Philips Joanna. Zij overlijdt te Croix, in Frankrijk, op 1 juni 1887.

B. Zijn eerste optreden in het kader van de gentse arbeidersbeweging.

Het deelnemen van Seranne aan de relletjes rond de Grasfabriek in 1861 is blijkbaar een geïsoleerd feit in zijn militantenleven, ook al kost het hem 6 maand gevang. Hij was toen trouwens amper 19 jaar oud. Hij schijnt dan enkele jaren te zwerven; daaraan mogen wij een einde veronderstellen in 1864, bij zijn huwelijk.

De eerste meeting waaraan hij deelneemt, die van 19 november 1866²⁰, waar ook De Ridder aanwezig was, heeft misschien maar accidentele betekenis in die zin dat die meeting doorging in de wijk waar Seranne woonde — hij had inderdaad reeds de Sint-Lievensstraat verlaten — wat zijn optreden helpt te verklaren²¹. Misschien echter heeft zijn optreden de aandacht op hem getrokken in het milieu van de „Broederlijke Wevers”. Immers wij treffen Seranne weer aan als spreker op de meeting van 28 juli 1867²², ditmaal in het hart van Gent gehouden. Daarenboven is dat geen meeting van wevers, maar een meeting ten gunste van de stakende timmerlui. Dat Seranne dàar optreedt laat toch reeds een positie van erkend arbeidsspreker onderkennen. En dit wordt dan bevestigd door het feit dat Seranne reeds in de tweede helft van 1867 voorzitter schijnt te zijn van de „Broederlijke Wevers”²³. Op de meeting van 19 november 1866 was De Ridder nog voorzitter van de weversmaatschappij. Seranne heeft hem dus opgevolgd. Gezien de uitstekende verhoudingen tussen beide mannen²⁴ mogen wij aannemen dat De Ridder hem heeft geholpen aan die verkiezing. Men mag verder gaan: De Ridder heeft waarschijnlijk Seranne opgebouwd als tegenwicht tegen de andere „coming man” in de gentse arbeiderswereld, De Boos, de vijand van De Ridder.

Het was De Boos, die in de jaren 1860-1861 de scheuring in de bibliotheek van de wevers veroorzaakte, en bovendien er nog in slaagde een subsidie van de autoriteiten te verkrijgen, waar dit aan de bibliotheek van de groep De Ridder geweigerd werd²⁵, het was De Boos, die eind 1865 een concurrerende, meer radicale weversvereniging oprichtte, het is De Boos, die op de meeting van 17 maart 1867, tegen De Ridder en in diens aan-

(20) S.A.G. MA ; R7U.

(21) Seranne neemt het woord op een meeting gehouden bij Dekeyzer, Muide 52. Hij spreekt over de wenselijkheid van een vooropzeg van 14 dagen bij het verlaten van het werk, over de Werkrechtensraad, wat geheel in de Gentse traditie ligt, en over de wanverhouding tussen lonen en prijzen, wat een constant probleem van iedere arbeidersbeweging, die naam waardig. Toch lagen de lonen eerder hoog in 1866. Cfr. De Weerdt D., *De Gentse Textielbewerders en arbeidersbeweging tussen 1866 en 1881*, Bijdrage tot de sociale geschiedenis van Gent. I.C.H.G., Verhandelingen II 1959. Voor prijzen en lonen : deel II.

(22) S.A.G. MA ; R7U.

(23) S.A.G. MA ; R7U. Politiecommissaris aan hoofdpolitiecommissaris, eind augustus 1868 : rond 22 augustus 1868 is Seranne herkozen als voorzitter van de weversmaatschappij. Hij was dus al voorzitter gedurende het vorige ambtelijke jaar, dat een gedeelte van 1867 moet bevatten ; *La Tribune du Peuple*, V, nr. 7, 31 juli 1867, I 3.

(24) *Een Vriend der Waarheid*, p. 80.

(25) Avanti, o.c., I, pp. 232-238, en politiearchief, S.A.G. M.A. ; R7U, april tot augustus 1862.

wezigheid, het algemeen stemrecht als waardeloos bestempelt²⁶. De Boos is gedurende die jaren de nachtmerrie van De Ridder geweest.

III. *Het opkomen van de Internationale*

Het was in die tijd dat de centrale raad van de Belgische Internationale zich voor Gent begon te interesseren.

Men weet dat de Internationale Arbeidersvereniging werd opgericht te Londen op 28 september 1864 en voor het eerst wordt vermeld in België in „La Tribune du Peuple” van 20 augustus 1865. Haar ontwikkeling was bijzonder traag en behalve voor Brussel, weten we zeer weinig over haar activiteiten vóór het jaar 1867. Ook te Gent merken wij niets over de Internationale vóór het jaar 1867. Dit verandert echter zeer uitdrukkelijk in de tweede helft van dat jaar: immers op het algemeen congres van de Internationale te Lausanne, deelt Cesar De Paepe het volgende onverwachte en belangrijke gegeven mee, dat er te Gent een bond van 23 arbeidersverenigingen bestaat en dat deze bond op dat ogenblik (september 1867) over zijn aansluiting bij de Internationale onderhandelt²⁷.

Wat die bond betekent, valt niet moeilijk om zeggen: het kan niet anders zijn dan het gentse „Werkverbond”, dat in februari 1860 gesticht werd, waarvan men meestal dacht dat het al jaren lang zieltogend was, maar dat in 1867 blijkt te herleven vermits De Ridder, die tot dan toe voorzitter was van de „Broederlijke Wevers”, vanaf dat jaar optreedt als voorzitter van het Gentse „Werkverbond”²⁸.

Of er werkelijk 23 verenigingen daarbij aangesloten waren, is uiterst onwaarschijnlijk; het zullen in elk geval voor het merendeel verenigingen van tewerkgestelden uit de ambachtssector geweest zijn. Er bestonden inderdaad te Gent sedert 1806 een zeker aantal van die verenigingen²⁹, en het valt wel op dat de ambachtssector in dat jaar 1867 bijzonder actief was. Het gehele jaar 1867 is trouwens te Gent nogal rumoerig geweest.

A. Seranne's eerste meeting in het kader van de gentse arbeidersbeweging 1867.

We zegden hierboven dat Seranne's eerste openbaar optreden plaats vindt op een meeting op 19 november 1866³⁰ gehouden op de Muide. Deze meeting wijst op enige herleving van de „Broederlijke Wevers”.

(26) S.A.G. MA ; R7U.

(27) *La Première Internationale, Recueil de documents*, publié sous la direction de Jacques Freymond. Genève 1962. T.I. Rapports au Congrès, p. 174. Het congres werd gehouden te Lausanne van 2 tot 8 september 1867.

(28) *La Tribune du Peuple*, V, nr 7, 31 juli 1867, I 3.

In dit verslag van de meeting van 28 juli 1867, gehouden te Gent bij de staking van de timmerlieden, wordt De Ridder ondervoorzitter van het „Werkverbond”, wat niet erg waarschijnlijk lijkt; men vermeldt echter geen voorzitter. Indien er een was, is het misschien de kleermaker Pottelsberghe geweest, die dan toch op het Algemeen Congres van de Internationale te Brussel, in september 1868, de kleermakers en het „Werkverbond” van Gent vertegenwoordigde.

(29) *Avanti*, o.c., I, passim.

(30) S.A.G., MA ; R7U.

Het is eveneens de eerste maal, dat wij een arbeidersmeeting zien plaats hebben in dit noordelijk gelegen deel van de stad; totnogtoe werden de meetings gewoonlijk belegd hetzij in het centrum van de stad (Parnassus, Sint-Jacobs), hetzij in de onmiddellijke omgeving van het centrum, met een uitloper naar het Zuid-Oosten (richting Ledeberg, over Sint-Amandsberg, Sint-Pieters en Sint-Lievensstraat).

Deze verplaatsing staat waarschijnlijk in verband met een soort van herstructurering van de gentse textielindustrie, welke sedert enkele jaren begonnen was; arbeiders wonen bij voorkeur in de onmiddellijke omgeving van hun werkplaats. Het noordelijk deel van de stad geraakt nu verbonden met de arbeidersbeweging, zal er een blijvende rol in spelen, en zal zelfs in 1887 één van de belangrijkste wijkafdelingen van de B.W.P. vormen ³¹.

Gedurende het grootste deel van 1867 vinden wij geen sporen van activiteit van de maatschappij. Uitzondering hierop de meeting van 17 maart 1867, waar De Ridder het algemeen stemrecht voorstaat, en De Boos hetzelfde zonder waarde beschouwt ³².

Er grepen 7 stakingen plaats, meestal echter kort van duur: in de eerste plaats stonden de arbeiders nog te zwak — zij waren de inzinking gedurende de katoencrisis nog niet te boven — en bovendien was 1867 een crisisjaar, het tweede in de curve van de 10-jaarlijkse cyclische crisis. Men kan natuurlijk aanvoeren, dat de arbeiders dit niet wisten; de katoenindustrie welke sterk onderhevig is aan dergelijke verschijnselen, past zich gewoonlijk met veel soepelheid aan een economische situatie aan, en de fabrikanten merkten gauw genoeg op, wanneer de stock vergrootte en de bestellingen verminderden. Zij namen dan ook gewoonlijk zeer vlug maatregelen: vermindering van het aantal werkuren, dus zeker altijd vermindering van loon, en beperking van het aantal arbeiders, dus werkloosheid. Daar er geen gebrek is aan arbeidskrachten, overtreft de vraag naar werk gemakkelijk het aanbod; bovendien waren de arbeiders de ellende van de jaren 1862-1865 zeker nog niet vergeten. Daarbij dient gevoegd, dat een aantal rampen de stad teisterden; een cholera-epidemie en overstromingen.

Indien die stakingen in de katoennijverheid (stakingen die waarschijnlijk los stonden van de weversverenigingen) niet al te hevig waren, is het daarentegen in de sector van de ambachten dat we de sterkste sociale tegenstellingen aantreffen: getuige de staking van de timmerlui die een aanvang neemt bij het begin van juli. In verband hiermee ging een grote meeting door op 28 juli 1867 in „Parnassusberg”, Houtlei ³³. Volgens het verslag waren er 1.400 aanwezigen, waaronder belangrijke afvaardigingen uit Antwerpen en uit Brussel; er was zelfs sprake van ondersteuning van de staking door de verenigingen van beide steden. Ook Seranne en De Ridder woonden deze meeting bij, de eerste als lid der weversmaatschappij te Gent, de tweede als oud-voorzitter van de weversmaatschappij te Gent.

(31) Balthazar H., *De Gentse Werkersverenigingen in 1887*. In: *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*. Nieuwe Reeks, dl. XVIII, 1964, p. 65.

(32) S.A.G. MA ; R7U.

(33) S.A.G. MA ; R7U.

B. Jan De Ridder, schakel tussen de „Broederlijke Wevers” en de Internationale.

Maar laten wij terugkeren naar de aankondiging welke César De Paepe op het congres van Lausanne deed betreffende de contacten met gentse arbeidersverenigingen.

Wat van beslissend belang is, is dat deze onderhandelingen met de Internationale, vermits ze het „Werkverbond” aangaan, noodzakelijk met De Ridder zijn gevoerd geweest, die voorzitter of ondervoorzitter was van het „Werkverbond”, en in beide gevallen noodzakelijk bij de besprekingen werd betrokken. Een overtuigend bewijs van dit laatste is trouwens dat de vereniging van de wevers, waar hij zo invloedrijk was, de enige is waarvan we met zekerheid weten dat ze op dat ogenblik bij de Internationale aansloot. Of het „Werkverbond” als zodanig bij de Internationale is aangesloten weten wij niet met zekerheid. Het is nochtans mogelijk, aangezien op het algemeen congres van de Internationale te Brussel in 1868, er een afgevaardigde van het gentse „Werkverbond” aanwezig is³⁴.

En tenslotte nog in dezelfde sfeer een gebeurtenis uit diezelfde maanden: het is ten laatste in juli 1867 dat Seranne voorzitter wordt van de „Broederlijke Wevers”³⁵.

Dat alles kan geen toeval zijn: kort samengevat komt het hierop neer dat Jan De Ridder al zijn relaties en invloed inzet om de politieke loopbaan van Seranne te bevorderen.

En dan staan we voor iets heel merkwaardigs en revelerend voor het belang dat toen reeds werd gehecht aan de Eerste Internationale: de twee mannen, Seranne en De Boos, zullen onderling een hevige strijd voeren om te Gent als de enige, echte, erkende vertegenwoordiger van de Internationale op te treden.

Seranne schijnt aanvankelijk heel wat lengten op De Boos voor te hebben. Dit blijkt duidelijk uit het feit dat op het congres van de Internationale te Brussel, in 1868, wel Seranne, maar niet De Boos tot de gentse afgevaardigden behoort³⁶.

Hoe dan ook, men krijgt levendig het gevoel dat de alliantie De Ridder-Seranne probeert zodanig vlug en zodanig ver te gaan, dat De Boos beslissend zou verdwijnen uit de strijd voor de suprematie over de gentse arbeiderswereld: het is bijna een schok, te vernemen dat de oude

(34) Potelsberg, kleermaker, afgevaardigde van de „Werkersbond” en van de vereniging van de kleermakers.

(35) S.A.G.M.A ; R7U. We laten nog opmerken, dat Seranne rond hetzelfde tijdstip opnieuw tot voorzitter van de „Broederlijke Wevers” werd gekozen, ondanks de opmerking van de hoofdpoliticommissaris, als zou Seranne weinig invloed op de leden van de maatschappij hebben en als zouden dezen op het punt staan een ander voorzitter te kiezen.

(36) De gentse afvaardiging bestond uit Van Pottelsberghe (= Potelsberg), de afgevaardigde van de Werkersbond en van de kleermakers, Vanschaftingen, kamslager, afgevaardigde van de vereniging van kamslagers van Gent, Adolphe Teirlinck, onderwijzer, en Jan Seranne, wever, afgevaardigde van de weversvereniging van Gent. Alhoewel er toen te Gent nog geen sectie was opgericht, is dit de meest belangrijke afvaardiging welke Gent ooit naar een algemeen congres van de Internationale stuurde.

„Broederlijke Wevers”, een arbeidersbeweging waarvan de passiviteit sedert 1860 ook de commissaris van politie had getroffen ³⁷ reeds rond 23 augustus 1868 aangesloten is bij de Belgische afdeling van de Internationale.

C. Seranne op het Algemeen Congres van de Internationale te Brussel (6 - 13 september 1868)

Seranne heeft op dat congres verslag uitgebracht over de toestand der „Broederlijke Wevers” ³⁸. Ziehier het voornaamste passage uit deze tekst, „Grieffs des Tisserands gantois” ³⁹. Wie de tekst heeft opgesteld, of dan toch ten minste geïnspireerd, weten wij niet.

„Un des principaux griefs des ouvriers de Gand, c'est que, dans la plupart des ateliers ou fabriques, les maîtres ouvriers tiennent des débits de liqueurs, des boucheries, des épiceries, des magasins d'étoffes etc.; les ouvriers sont obligés d'y dépenser leur salaire, sous peine d'être poursuivis par leurs maîtres-ouvriers.

Il y en a parmi ceux-ci, qui tout en tenant des boutiques, prêtent de l'argent aux travailleurs et tachent par là de les enchaîner. Ils peuvent être alors obligés de travailler contre leur volonté, même à des prix très bas.

Les ouvriers se plaignent aussi de l'article 1781, par rapport au conseil des Prud'hommes. Ils trouvent que le gouvernement ferait beaucoup mieux s'il s'occupait de ces griefs, que d'arracher un fils du sein de sa famille dont il est le soutien pour augmenter son armée.

Enfin ils croient que, si le gouvernement ne se soucie pas des griefs du peuple, il faudra nous émanciper nous-mêmes par la ligue formidable, répandue partout, qui est l'Internationale.”

Daarenboven kwam Seranne éénmaal tussen tijdens de besprekingen zelf, nl. gedurende de tweede zitting van het congres, op 6 september 1868. Deze zitting ving aan om 3 uur namiddag en had plaats in de zaal van het koninklijk cirkus. Zijn tussenkomst was zeer kort, en had betrekking op art. 1781 ⁴⁰.

Volgens Testut sprak Seranne te Brussel namens de Gentse afdeling van de Internationale. Dit is waarschijnlijk onjuist, — de fout was gemakkelijk te begaan — aangezien de gentse afdeling eerst enkele dagen na het congres te Brussel schijnt gesticht te zijn geworden.

(37) S.A.G. MA ; R7U. Hoofdpolitiecommissaris aan administrateur van openbare veiligheid, 20 juli 1868 : „Deze vereniging is ingericht als een maatschappij van onderlinge bijstand ; zij houdt zeer zelden vergaderingen en verenigt dan een 100-tal toehoorders”.

(38) Testut O., *l'Internationale*, Parijs 1871, p. 139.

(39) Freymond J., *o.c.*, I, p. 417.

(40) Bedoeld wordt hier het artikel 1781, met betrekking op de inrichting van de werkrechtshraden.

IV. De Gentse sectie van de Internationale: oktober 1868.

A. Seranne, voorzitter van de „Broederlijke Wevers”, richt een sectie van de Internationale in te Gent.

Wij moeten echter wachten tot oktober 1868⁴¹ om een aanplakbrief te vinden, welke de burgers en werklieden uitnodigde tot het bijwonen van een meeting, ingericht door de gentse afdeling van de Internationale. Deze meeting ging door op 11 oktober in „Polka”. De oproep was ondertekend o.a. door Pier Köhn, de baas van het „Zwart Hondeken”⁴² en door Jan Seranne, wever. Deze vermeldt hier niet zijn hoedanigheid van voorzitter van de „Broederlijke Wevers”, alhoewel hij deze functie reeds bekleedde.

Het is van groot belang, te onderstrepen, dat onder de aanwezigen op deze bijeenkomst, Désiré Brismée aanwezig was. Deze geboren Gentenaar was inderdaad te Brussel één van de hoofdfiguren van de belgische Internationale. Zijn aanwezigheid gaf aan de meeting, ingericht door Seranne, een soort officiële erkenning, wat, zoals men straks zal zien, wel nodig was.

De meeting was geen succes: slechts enkele toehoorders ondertekenden een stuk, dat de effectieve aansluiting bij de Internationale zou bevestigen. Behalve Seranne voerden nog het woord: Massyn⁴³, Delplanque⁴⁴ en Sabbe, deze laatste student⁴⁵.

Ondanks deze tegenvaller, was het manoeuvre van De Ridder en Seranne zoals men ziet, tot dan toe, goed geslaagd: Seranne voorzitter van de gentse sectie van de Internationale, nadat hij reeds voorzitter was geworden van de „Broederlijke Wevers”, en vertegenwoordiger van Gent op het Algemeen Congres van de Internationale, was schijnbaar in die kleine wereld van de arbeidersorganisaties zo hoog gestegen, dat De Boos in het niet moest verdwijnen. Men had echter gerekend zonder de waard.

De volgende dag, maandag 12 oktober⁴⁶, ging een vergadering door „In de Prins”, gelegen Ram. Waar 's zondags geen sprake was van „Voor-

(41) S.A.G. MA ; R7U. Zie bijlage.

(42) Pier Köhn kwam in de arbeidersactualiteit toen hij in 1859 weigerde, rondgehaalde gelden bestemd voor stakende arbeiders, aan de overheid te overhandigen. Dit geval „Zwart Hondeken” zou nog in 1904 aanleiding geven tot een incident in de Kamer, tussen Anseele en Vandervelde enerzijds en graaf Oswald de Kerchove de Denterghem, zoon van de toenmalige burgemeester van Gent, anderzijds. Köhn zelf zou nog lange tijd in betrekking staan met de arbeidersbeweging als „baas” van één van de lokalen van de wevers, en als lid van de Werkrechtvaardersraad. Hij overleed te Gent op 30-april 1897.

(43) Karel Massyn was in 1860 reeds voorzitter van de vereniging van huisschilders, aangesloten bij de federatie van Gentse werkersverenigingen. Hij was één van de meest kleurrijke personages van de Internationale te Gent.

(44) Henri Delplanque of Deplanque was Bruggeling van geboorte en verbleef te Brussel. Hij vertegenwoordigde verschillende malen de gentse sectie van de Internationale op congressen, als lid van de belgische Algemene Raad. Hij was schrijver van beroep.

(45) Zou het hier gaan om Jules Sabbe, geboren te Gent op 14 februari 1846; leraar aan het Atheneum te Brugge (*Bibliographie Nationale, Dictionnaire des écrivains belges 1830-1880*, T. III, pp. 350-357) en vader van Maurits Sabbe?

(46) S.A.G. MA ; R7U.

uit" was dit nu wel het geval. Ook Van Pottelsberghe, de voorzitter van de kleermakersvereniging, was aanwezig. De Boos, de voorzitter van de concurrerende weversmaatschappij „Vooruit", ging tot de aanval over: hij las enkele artikelen uit de statuten voor, welke, naar hij beweerde, hem waren toegezonden door „een zekere César De Paepe" uit Brussel. Tevens kondigde hij aan, dat hij een toelating bezat tot het oprichten van een sectie van de Internationale te Gent, onder zijn leiding wel te verstaan. Dit was voldoende om Seranne toe te laten, openlijk te zeggen, dat dergelijke toestemming alleen verleend was aan de „Broederlijke Wevers". Na een heftige discussie gaf De Boos toe (er kon slechts één sectie per stad of gemeente bestaan). Op een vergadering in „Sint Jacobs" op de Botermarkt werd op 18 oktober 1868 overgegaan tot de stichting van de gentse sectie. Het lokaal waar dit plaats greep was dat van de „Broederlijke Wevers" ⁴⁷.

B. Seranne versus De Boos: de onenigheden tussen beide weversmaatschappijen worden overgebracht op het terrein van de Internationale.

Zoals wij zagen in de vergadering van 12 oktober 1868 gaf de Gentse sectie van de Internationale al aanleiding tot meningsverschillen nog vóór haar definitieve oprichting, een week later. De tweedracht tussen de „Broederlijke Wevers" en „Vooruit" zal hoofdzakelijk een twist worden tussen twee mannen, twee zeer uiteenlopende persoonlijkheden: De Boos en Seranne.

Al dadelijk zien we de meningsverschillen naar voren komen: bij 3 gelijktijdige stakingen in de katoenindustrie, waar de wevers nog eens haantje vooruit waren, zet Seranne aan, de staking vol te houden; De Boos daarentegen is absoluut tegen: de weerstandskas kan zich dergelijke uitgaven niet veroorloven. Noodgedwongen zal inderdaad het grootste deel van de arbeiders weer aan het werk gaan.

Op 22 november 1868 ⁴⁸, ter gelegenheid van een meeting voor de stakende arbeiders van Suppès-De Brouckère, in het lokaal „Ville de Bruxelles", gelegen Hoogpoort, belegt Seranne de eerste grote propagandameeting van de gentse sectie van de Internationale sedert haar oprichting. Hij zet hier het nut van de Internationale uiteen: het doel is in de eerste plaats het vormen van een kapitaal groter dan het huidige, ter ondersteuning van de werkloze leden (wat een eerste toegeving betekent aan het standpunt De Boos). Als voorbeeld haalt Seranne de staking bij Suppès-De Brouckère aan. Terzelfdertijd drukt hij ook zijn tevredenheid uit over de stijging van het aantal leden: waar er 7 waren, zijn er nu 900; mochten allen het voorbeeld door hun kameraden gegeven, volgen; zij zullen er tevreden over zijn ⁴⁹.

(47) S.A.G. MA ; R7U, namelijk „In Sint Jacobs", Botermarkt 8 te Gent.

(48) S.A.G. MA ; R7U.

(49) Waar Seranne de 900 leden vandaan haalt, is een raadsel; het ging hier misschien wel over 900 mensen, welke sympathiseerden met de Internationale, maar het valt sterk te betwijfelen, of alle 900 effectief lid waren, d.w.z. hun bijdragen storten. Dit is een zeer duidelijk voorbeeld hoe de mythe van de Internationale tot stand is gekomen. Zie daarvoor Dhondt J., *o.c.*, pp. 102-103.

Op de vraag van een wever, Vandenberghe (een partijganger van De Boos), hoe het komt dat behalve de sectie, opgericht door de „Broederlijke Wevers”, en met toelating van Brussel, er te Gent een tweede sectie bestaat, antwoordt Seranne dat er slechts één sectie bestaat, nl. die waarvan hij voorzitter is. De Boos, die op de meeting aanwezig is, gaat hiermee niet akkoord; om de argumenten kracht bij te zetten, worden de vuisten gebruikt; de politie, die natuurlijk aanwezig was, moet tussenkomen om de al te ijverige militanten te scheiden.

Seranne krijgt dan toch nog de gelegenheid om een beschuldiging, als zou hij revolutionnair of republikein zijn, te weerleggen; hij erkent wel de noodzaak van politieke rechten voor de arbeiders. Dit is eigenaardig: de brusselse sectie staat op dat ogenblik nog volledig onder de invloed van de proudhonistische theoriën, en Proudhon wil zeker geen politieke rechten voor de arbeiders. De tegenstelling tussen de gentse sectie en de Brusselsaars — op theoretisch vlak althans — is dus volledig.

Dit is een eigenaardige en interessante illustratie van de zeer grote diversiteit van opvattingen, die ondanks de zwakke pogingen van de hoogste organismen van de Internationale, toch aan de basis bestonden. De opvatting van Seranne ligt in de lijn van die van de „Broederlijke Wevers” en wordt blijkbaar niet opgegeven ondanks de tegenstelling met de hoger in de Internationale vigerende leerstellingen. Dit zal wel ook het geval geweest zijn in vele andere aangesloten verenigingen.

Op 29 november 1868⁵⁰ wordt weer een meeting ingericht, nog altijd in verband met de staking Suppès-De Brouckère. Seranne spreekt er over de noodzaak, aan te sluiten bij de Internationale; hij kondigt aan, dat hij steun heeft gekregen vanuit Luik: 150 Fr; Seraing: 50 Fr; Verviers: 125 Fr; Ecaussinnes: 50 Fr. De eisen van de arbeiders zijn: het instellen van een eenheidstarief en het afschaffen van de kinderarbeid. Op deze meeting waren ook De Ridder en De Boos aanwezig. Dit zijn gegevens welke voorkomen in het verslag van een politicommissaris aan de hoofdpoliticommissaris; dezelfde voegt er een dag later aan toe, in zijn schrijven aan de administrateur van de openbare veiligheid, dat Seranne op de meeting de stakers heeft aangespoord, elders werk te zoeken.

Dit laatste punt is wel van belang vermits er uit blijkt dat Seranne na zijn tegenslagen tijdens de drie hierboven vermelde stakingen zich nu wel degelijk bewust is van de juistheid van de door De Boos geponeerde stelling, dat de geldmiddelen ontoereikend zijn. Geheel de meeting immers staat in het teken van het zoeken van een uitweg voor deze moeilijkheid. De suggestie van Seranne om de stakers naar werk te laten zoeken kan gezien worden als een middel om aan de geldnood te ontsnappen, maar kan evengoed een wanhopige poging zijn om aan zijn verantwoordelijkheden te ontsnappen. De positie van Seranne is inderdaad verzwakt vermits een politicommissaris op 20 juli 1868⁵¹ vermoedde dat Seranne

Ook het tweede punt op het programma is typisch internationalistisch; de militiewet moet afgeschaft worden. Dit illustreert hij met de gebeurtenissen te Charleroi (stakingen, waar het leger optrad en de tussenkomst slachtoffers maakte).

(50) S.A.G. MA; R7U.

(51) S.A.G. MA; R7U. De hoofdpoliticommissaris beschrijft hem aldus: gebo-

niet zou herkozen worden als voorzitter. Dit is nochtans gebeurd omtrent 22 augustus 1868.

C. Seranne haalt het — voorlopig — op De Boos.

Die verkiezing heeft nochtans geen einde gesteld aan de strijd met De Boos. Een politieverlag van 29 november ⁵¹ meldt dat Seranne werd uitgenodigd naar Brussel om er richtlijnen van het comité van de Internationale te ontvangen. Het merkwaardige is echter, dat De Boos enkele dagen later ook een dergelijke uitnodiging kreeg ⁵². Vermoedelijk wilde de centrale raad van de Internationale te Brussel een definitieve beslissing opdringen.

Op 6 januari 1869 ⁵³ meldt de hoofdcommissaris dat Seranne de stad heeft verlaten, zeggende dat hij zich naar Brussel begaf; daar hij op 5 januari 1869 's avonds nog niet is weergekeerd, denkt de hoofdcommissaris te mogen besluiten dat hij is doorgereisd naar Hodimont.

Op 11 januari 1869 ⁵⁴ vernemen wij dan, dat Seranne, vergezeld van een zekere Lippens, zich wel degelijk naar Brussel heeft begeven, en niet naar Hodimont. Het doel van de reis was — blijkt het thans — een rondschrijven te bekomen, waarin de algemene raad alleen de sectie, waarvan hij voorzitter was, erkende; zij doet zulks.

Op 31 januari ⁵⁵ vermeldt de hoofdcommissaris Seranne als herbergier; hij had dus blijkbaar zijn beroep als wever volledig opgegeven ⁵⁶. Hij geeft diezelfde dag een meeting, en spoort de toehoorders aan, lid te worden van zijn maatschappij en niet van die van De Boos. Hij scheen zulks nu ongestraft te kunnen doen: hij had immers de bevestiging gekregen van de algemene raad, dat men alleen kon aangesloten worden bij de Internationale langs de sectie, opgericht door de „Broederlijke Wevers”. Deze sectie bevatte bovendien nog de spinners en de schilders. De omzendbrief was ondertekend door de gehele algemene raad. Daar De Boos de autoriteit van Seranne bleef betwisten, zou de algemene raad zelf het geschil te Gent komen regelen, indien zulks nodig zou blijken.

Het is namelijk zo, dat De Boos steeds een meer belangrijk figuur aan het worden was in de gentse arbeiderswereld: uit het jaar 1869 — een jaar dat niet minder dan 19 stakingen meebracht te Gent — dagtekent

ren te Gent op 3 mei 1842, van Belgische ouders, wever van beroep, voorzitter van de Weversvereniging die nog steeds 450 à 500 leden telt. Op 10 augustus 1861 veroordeeld tot 6 maand gevangenisstraf. Zeer slechte reputatie; woelende geest en afgunstig karakter; hij schijnt geen invloed uit te oefenen op de leden van de maatschappij; deze staan op het punt een ander voorzitter te verkiezen.

(52) S.A.G. MA; R7U.

(53) S.A.G. MA; R7U.

(54) S.A.G. MA; R7U.

(55) S.A.G. MA; R7U.

(56) Op 8 december 1868 meldde de hoofdpolitiecommissaris nochtans „Le nommé Seranne Jan demeure en cette ville faubourg du sas 222, est ouvrier tisserand et cabaretier; il travaille chez M. Dierman-Seth; il jouit d'une réputation de moralité équivoque et il a été condamné par le tribunal correctionnel de cette ville le 10 août 1861 à 6 mois de prison pour coalition et rébellion envers la police.”

immers de beruchte zaak De Regge⁵⁷ die uitliep op de veroordeling van De Boos, in een proces dat heel wat weerklank had in de arbeiderswereld en zelfs daarbuiten. Uit dit proces blijkt echter zonneklaar hoe overwegend de invloed van De Boos was onder de gentse wevers.

Op 31 januari nog zou Seranne een meeting houden te Brugge⁵⁸. Ter gelegenheid van de staking bij Bracq-Vercruysse zouden wij uitzonderlijk beide militanten zien samenwerken; zij ondertekenden inderdaad samen een omzendbrief, waarin de stakers hun grieven uiteen zetten⁵⁹. De staking ving aan op 8 maart, en werd niet aangegaan voor loonsverhoging, maar voor verbetering van de werkvoorwaarden. De stakers vroegen: toelating om te praten bij het eten van de boterham, niet meer te worden verantwoordelijk gesteld voor het breken van vensterglas, veroorzaakt door het uitvliegen van schietspoelen (dit vensterglas werd door de arbeiders bekostigd); betere schietspoelen; vervangen van een opzichter (meesterknecht) welke de arbeiders niet konden luchten.

Beide mannen zullen nog samen bij verschillende stakingen en meetings optreden, en alhoewel Seranne eind maart nog steeds voorzitter van de gentse sectie van de Internationale is⁶⁰, wint De Boos meer en meer terrein door zijn handiger optreden.

Op 14 april 1869⁶¹ dan, bij een meeting in „Polka”, waren behalve De Boos en Seranne, die natuurlijk het woord voerden, ook nog Coenen uit Antwerpen en Callewaert uit Brussel aanwezig. Ook Coenen sprak er, en, typisch voor deze antwerpse militant, was Seranne gedwongen tijdens diens spreekbeurt tussen te komen om stilte te vragen: Coenen was niet bepaald een boeiend spreker, en de Gentse arbeiders toonden altijd minder belangstelling voor andere redenaars dan die welke zij gewoonlijk hoorden d.w.z. de gentse leiders; Seranne neemt dan het woord en laat opmerken, dat De Boos en hij door de politie bewaakt worden als twee booswichten (*mauvais sujets*). Beide mannen hadden eindelijk een punt van overeenkomst gevonden.

Ook een aanmoedigend nieuws: binnen 8 à 14 dagen zullen de Gente-naars meetings gaan houden te Dendermonde. Zij zouden er enig resultaat bereiken; Dendermonde kende eveneens zijn Moyson, een jong advocaat, Ernest Van de Velde, wiens overlijden wordt aangekondigd in de internationalistische pers.

Van werkelijk groot belang is de aankondiging van het oprichten van een maatschappij tot aankoop van levensmiddelen aan lage prijzen: de arbeider zal aldus van de winst van de handelaar kunnen genieten. De middenstand zal dus niet gunstig staan tegenover de broodrovers van de Internationale.

(57) Dhondt J., *o.c.*, pp. 121-123.

(58) S.A.G. MA ; R7U. Er is ons niets over de omstandigheden of de inhoud van deze meeting bekend.

(59) S.A.G. MA ; R7U.

(60) S.A.G. MA ; R7U. De gentse sectie van de Internationale had intussen de naam „Emile Moyson” aangenomen, ter nagedachtenis van deze verdediger van de volkszaak, welke op 1 december 1868 te Hautpré bij Luik overleden was.

(61) S.A.G. MA ; R7U.

Dergelijke actiemiddelen, een vroege en nog weinig georganiseerde vorm van verbruikscoöperatieve, treffen wij vrij regelmatig aan in de gentse arbeidersbeweging, en dit op verschillende tijdstippen: zo in 1859, wanneer een akkoord gesloten wordt met de kleinere bakkers, om brood aan pegelprijs af te leveren ⁶².

V. Seranne verlaat Gent en de arbeidersbeweging (1869).

A. Hij moet het in feite afleggen tegen De Boos.

In welke omstandigheden precies het vertrek van Seranne plaats had vinden wij nergens terug: „Een Vriend der Waarheid” geeft eerder vage familiale redenen op, en Verbauwen of De Witte spreken gewoon niet over Seranne. De enige inlichtingen in verband met zijn vertrek vinden wij in de archieven van de politie: op 16 mei 1869 ⁶³ schrijft de hoofdcommissaris, in een dienstnota aan een commissaris, dat de genaamde Seranne, voorzitter van de oude weversmaatschappij (in tegenstelling met „Vooruit”, welke in 1865 gesticht is en niet vóór 1867 aan de politie schijnt bekend te zijn), één der sprekers van de meetings voor werklieden, de stad enkele dagen geleden heeft verlaten om zich naar Wasemmes bij Rijsel te begeven, waar hij werk heeft gevonden in de hoedanigheid van wever of zelfs van opzichter. Hij werkt er bij Basteur, fabrikant te Wasemmes, en verblijft er 3, rue Lamartine. Een niet gedateerde nota in inkt, waarschijnlijk rond dezelfde datum, meldt dat de echtgenote Seranne de dag voordien vertrokken is naar Rijsel.

Seranne zelf schijnt echter eind april naar Frankrijk te zijn vertrokken: een commissaris schrijft aan de hoofdpolitiecommissaris op 29 april ⁶⁴ dat één dezer dagen 1.500 arbeiders, voor het ogenblik zonder werk, zullen vertrekken naar Rijsel. Deze arbeiders zullen vergezeld worden door hun voorzitter, de genaamde Seranne Jan, wever, wonende Muide 222.

Welke dus precies de reden(en) zijn waarom Seranne Gent heeft verlaten wordt ook hier niet duidelijk gezegd.

„Een Vriend der Waarheid” schijnt niet beter ingelicht, wanneer hij schrijft: „Het was Jan Seranne, die zijn (De Ridder's) opvolger was, een jongen vol moed en ijver. Hij bestuurde de maatschappij slechts een paar jaren; na waarschijnlijk de moeilijkheden gevoeld te hebben die op de hals drukken van 't kopstuk eener volksmaatschappij begaf hij zich naar Frankrijk met vrouw en kinderen, alwaar hij tot heden nog verblijft met zijn gezin” ⁶⁵.

(62) Zie daarover: „Een Vriend der Waarheid”, passim, en *Avanti*, o.c. I, passim.

(63) S.A.G. MA ; R7U.

(64) S.A.G. MA ; R7U.

(65) *Een Vriend der Waarheid*, p. 80.

B. Korte analyse van zijn optreden en beweegreden.

Toch komt het ons voor, dat de auteur(s) van „Een Vriend der Waarheid” hineininterpretieren: zij schijnen Seranne uitsluitend de redenen toe te kennen, welke zij zelf opgaven bij hun definitief (waar het Francies Kapneus Bilen betreft) of tijdelijk (dit geldt voor De Ridder) terugtrekken uit de arbeidersbeweging.

De meest aanvaardbare verklaringen vinden wij waarschijnlijk in de persoonlijkheid van Seranne. Hij vertegenwoordigt, in de wereld van de militanten van de Eerste Internationale, een type dat we niet vaak aantreffen, waarschijnlijk omdat mensen zoals hij niet vóór in het daglicht komen te staan.

Eerst dit: Seranne's activiteit als militant is buitengewoon kortstondig geweest: geboren in 1842, wordt zijn naam voor het eerst vermeld in verband met de vechtpartij voor de Grasfabriek in 1861, maar het is eerst in 1866 dat hij werkelijk begint te militeren. Niet helemaal drie jaar later geeft hij de strijd op, zo totaal dat hij zelfs de stad verlaat.

En hier staan we voor een contradictie: zeer kort na de aanvang van zijn militantenloopbaan, in 1867, is Seranne reeds voorzitter van de „Broederlijke Wevers”, de grootste arbeidersvereniging te Gent, en nooit was schitterender begin gevolgd door snellere aftakeling.

Hoe dient men de opgang, hoe dient men de teleurgang van Seranne te verklaren?

Wat het eerste betreft, schijnen drie factoren ons een rol te hebben gespeeld. Ten eerste mag men wel aanvaarden, dat de zes maanden die hij opdeed met zijn interventie bij de staking van de Grasfabriek hem enig prestige hebben bezorgd in de arbeiderswereld. Ten tweede staat wel vast, dat Seranne gesteund werd door De Ridder. Die twee factoren zijn echter onvoldoende: men moet Seranne toch bepaalde kwaliteiten als militant toeschrijven. Deze kwaliteiten zijn waarschijnlijk een zekere activiteit en aan de andere kant enige meeting-welsprekendheid. Die activiteit blijkt uit het optreden van Seranne bij een aantal stakingen, die welsprekendheid uit zijn optreden als voornaamste spreker bij een aantal meetings.

Vermoedelijk moeten we noch die activiteit noch die welsprekendheid bijzonder hoog aanslaan. Uit het optreden van Seranne tijdens de drie stakingen van 1868 blijkt wel strijdlust, duidelijker dan verstand. De Boos heeft wél, Seranne niet ingezien dat er een wanverhouding bestond tussen de voorhande geldmiddelen en de noden van de stakers. Op dat laatste punt heeft Seranne zich dan toch spoedig hervat, maar in totaal is het verschil hemelsbreed met wat we over de activiteit van De Boos vernemen, in verband bij voorbeeld met de staking van de metaalbewerkeren in 1871⁶⁶.

Hetzelfde verschil kan men vaststellen inzake de welsprekendheid: tegenover de „haast ongelooflijke welsprekendheid”⁶⁷ van De Boos, blijkt het

(66) Dhondt J., *o.c.*, pp. 128-134.

(67) P. Verbauwen, *Schetsen uit mijn Leven of de Geschiedenis der Gentsche Wevers*, Gent 1924, p. 41; Paul De Witte, *De Geschiedenis van Vooruit en de Gentsche socialistische werkersbeweging sedert 1870*, Gent 1898, p. 8.

zeer spoedig, dat Seranne's kunnen zeer beperkt is. Politieverslagen zeggen zoets gewoonlijk niet, maar hier zegt de politiecommissaris zelf dat Seranne steeds over hetzelfde spreekt, namelijk het artikel 1781, de organisatie van de werkrechtvaardersraad en het arbeidsloon⁶⁸, en dat hij daardoor zijn toeschouwers verveelt. Deze vaststelling dagtekent van juli 1868; Seranne heeft dus niet veel maanden nodig gehad om bij de gentse arbeiders zijn invloed te verliezen. De geestelijke beperktheid van Seranne en zijn toch minderwaardig sprekerstalent blijkt ook uit zijn optreden op het Algemeen Congres van de Internationale te Brussel in september 1868.

Seranne kwam te Brussel in 1868 eenmaal tussen: nl. gedurende de tweede zitting van het congres, op 6 september 1868. Ziehier de tekst van zijn tussenkomst⁶⁹:

„Compagnons, il est triste de remarquer que dans ce pays qu'on croit si libre, la liberté n'existe même pas pour l'ouvrier. Les lois ne sont pas pour lui; elles sont même contre lui. Une seule preuve est suffisante, c'est la confirmation d'une loi qui accorde à la simple parole du maître plus de créance qu'au serment de l'ouvrier”.

In dergelijke vergadering klinkt deze verklaring, hoe gerechtvaardigd ook, zonder voorbehoud naïef. Indien zij zeer zeker voldoende zou zijn om reacties aan een gents wevers- of arbeiderspubliek te ontlokken, past zij werkelijk niet in het kader van een algemeen congres van de Internationale. Ook de antwerpse sprekers begaan dezelfde fout, zij het misschien iets minder opvallend dan deze Gentenaar.

Het verschil tussen een arbeidersmeeting en een vergadering van de Internationale, in dit geval hier, moet enorm zijn geweest: de geest, de atmosfeer zijn totaal verschillend. Uit praktisch standpunt gezien heeft een verklaring à la Seranne waarde; de congressen van de Internationale lieten niet altijd het praktische overwegen.

Dit is geenszins een veroordeling van het ene of andere standpunt: de verschillen, de afstand is zo groot, dat de situatie ontroerend wordt. Ook dit zullen wij dikwijls terugvinden bij de gentse militanten: zij waren waarschijnlijk zo gewoon voor een bepaald publiek in bepaalde omstandigheden op te treden, dat zij waarschijnlijk nooit aan een andere mogelijkheid hadden gedacht. De eerste die hier mee zal breken, is nogmaals Karel De Boos; ofwel hield die zijn mond, als hij begreep dat het niveau van een bijeenkomst hem overtrof, ofwel sprak hij op een manier, die zeker niet inferieur was aan die van de andere sprekers. Zijn „luitenant”, Van Beveren, zal evenmin dergelijke fouten maken, doch Van Beveren was, naar het schijnt, geen bijzonder goed redenaar. De man, die in dergelijk opzicht het best bij De Boos past, en in zekere zin zijn rechtstreeks erfgenaam is, zal Edouard Anseele zijn. Men kent dan ook de anecdoten van tijdgenoten, hoe deze leerde spreken. Ook dit betekent een verandering in de arbeidersbeweging: wanneer uit de generatie van 1857 en 1868 man-

(68) S.A.G. MA; R7U. De werkrechtvaardersraad, en vooral zijn hervormingen. Deze zijn van praktische aard: men vraagt de verkiezing te laten plaatsgrijpen op zondagen, en de vergaderingen 's avonds te laten doorgaan, opdat de werklieden werkelijk deel zouden kunnen nemen én aan de verkiezingen én aan de vergaderingen.

(69) Freymond J., *o.c.*, I, p. 246.

nen als Bilén, De Ridder, Seranne, Verbauwen en De Boos naar voren treden dan was dit o.a. omdat zij een natuurlijk talent tot spreken in openbare vergaderingen hadden; in het geval van Anseele wordt bewust gewerkt aan de scholing van een natuurlijk talent, waar eerstgenoemden slechts de ervaring hadden om op te steunen.

Over het karakter van Seranne weet de politiecommissaris ons weinig goeds te zeggen: woelgeest en afgunstig⁷⁰. De bron, ongetwijfeld, is verdacht, maar juist die kwade eigenschappen worden door de politie voor zover ik weet aan geen enkel ander gents militant toegekend. Waardeloos is de tekst dus niet, en als men dit verbindt met wat men weet over het leven van Seranne, zijn strijd met De Broos en zijn vrij spoedig opgeven, komt men gemakkelijk tot het besluit dat we hier te doen hebben met dat niet zeer ongewoon mensentype: een woelzieke, een streber. Zijn geestesvermogens zijn wellicht niet zo veel groter dan die van zijn makkers maar genoeg opdat hij ze zou overbluffen door steeds weer over een paar thema's te spreken. Overtuigd van zijn eigenwaarde, treedt hij naar voren en bereikt met de steun van zijn oudgebuur De Ridder — die bovenal iemand wil plaatsén tegen zijn vijand De Boos — de hoogste post in de beweging. Daar blijkt dan heel spoedig dat hij slechts over zeer matige capaciteiten beschikt, en de zo veel superieure De Boos, hoewel zijn aanhangers aanvankelijk zoveel minder talrijk zijn, zal hem toch overvleugelen.

Seranne is én onstandvastig én afgunstig. Zijn onstandvastigheid blijkt al uit het feit dat hij nergens kan blijven wonen en spoedig weer verhuist.

Op een totaal verblijf van 29 jaar te Gent veranderde hij 14 keer van adres, d.w.z. om de 2 jaar. Deze cijfers zijn waarschijnlijk slechts bij benadering nauwkeurig, doch zullen wel de werkelijkheid dicht benaderen. Het argument is misschien naïef, maar bewijst in ieder geval dat Seranne niet leed aan een tekort aan beweeglijkheid.

Niet alleen te Gent verhuist hij, maar zijn leven is in ruime mate een zwerftocht: tussen 1861 en 1864 trekt hij heen en terug tussen Gent, Ruysbroeck en Roubaix; na zijn vertrek uit Gent in 1869, dat bij het opstellen van „Een Vriend der Waarheid” nog definitief lijkt⁷¹, zet hij zijn zwervend leven verder.

Dat Seranne onstandvastig is, blijkt natuurlijk nog het meest uit het feit dat hij na een korte militantentijd, reeds in 1869 die taak geheel opgeeft.

Waarom hij vertrokken is vindt o.i. een verklaring in zijn afgunstig karakter: door De Boos verdrongen, wilde hij diens triomftocht niet bijwonen en verliet de stad. Er is wellicht nog iets anders: hij is 27 jaar wanneer hij Gent verlaat en daarmee een einde stelt aan zijn militantenbestaan. Men kan het zo voorstellen, dat hij op dat ogenblik volwassen was geworden: voor hem, zoals voor zovelen, was de schitterende tijd van het strijden voor recht een heroïsch adolescentenavontuur geweest. Het mag dan misschien worden onderstreept, hoe schril deze houding afsteekt bij die van zijn voortrekker De Ridder, die voor eens en voor altijd met de arbeidersbeweging verbonden was, en dat in alle omstandigheden gebleven is; deze

(70) S.A.G. MA ; R7U.: 20 juli 1868 ; 8 december 1868 bvb.

(71) *Een Vriend der Waarheid*, p. 80.

heeft dan ook de unieke ervaring gekend, de gehele evolutie van de arbeidersbeweging mee te maken, wat trouwens misschien op een gebrek aan persoonlijkheid getuigt; aan de andere kant was De Ridder 34⁷² toen hij het voorzitterschap van de „Broederlijke Wevers” voor het eerst waarnam, en hij is tot zijn dood, op 68-jarige leeftijd, bij de arbeidersbeweging betrokken geweest.

Over het latere bestaan van Seranne kennen we slechts enkele hoofdtrekken. Vermoedelijk heeft hij een twintigtal jaren in Roubaix geleefd, vermits het in de buurt van Roubaix is dat zijn echtgenote op 1 juni 1887 overlijdt (te Croix).

De 45 jaar oude Seranne schijnt niet heel lang nadien naar Gent te zijn teruggekeerd. Tenminste, hij huwt voor de tweede maal te Gent op 8 november 1893 met Marie Elodie De Taeye, twintig jaar jonger dan haar echtgenoot; zij overlijdt reeds te Gent op 13 januari 1897. Wij veronderstellen dus, dat van 1893 tot 1897 Seranne te Gent verblijft. In de burgerlijke stand vinden wij hem nochtans slechts ingeschreven sedert 1895, komende van Mouscron. Op 26 juni 1897, zes maand na het overlijden van zijn tweede echtgenote, verlaat hij Gent met bestemming Roubaix. Hij zou, vermoedelijk in Frankrijk, een derde huwelijk gesloten hebben met Goethals Rosalie. Over deze derde echtgenote is ons niets bekend.

Seranne heeft lang genoeg geleefd, om het begin mee te maken van de grote socialistische opgang. Hij heeft inderdaad de eerste wereldoorlog overleefd en overlijdt te Rijssel op 10 mei 1919. Hij was 77 jaar oud, hij sterft bijna dag voor dag een halve eeuw nadat hij, met zijn vertrek uit Gent, een eindpunt had gesteld aan het enige moment uit zijn leven, waar hij was geweest wat hij wel als adolescent eens hoopte te worden, een strijder, een leider, een voortrekker naar wie zijn lotgenoten met ontzag opkeken⁷³.

(72) De Ridder werd geboren te Gent op 13 augustus 1822; de ondertekening van het reglement der „Broederlijke Wevers” greep plaats op 5 april 1857; hij was toen 34 jaar oud.

(73) Er zijn ons geen afbeeldingen van Seranne bekend.